

**Een archeologisch bureau-onderzoek
(BO) en inventariserend veldonderzoek
(IVO) door middel van boringen, aan de
Molenstraat te Wageningen, gemeente
Wageningen (Gld.)**

W.J.F. Thijs & A.J. Wullink

ARC-Rapporten 2008-39

Geldermalsen
3 augustus 2010
ISSN 1574-6887

Colofon

Een archeologisch bureau-onderzoek (BO) en inventariserend veldonderzoek (IVO) door middel van boringen, aan de Molenstraat te Wageningen, gemeente Wageningen (Gld.)

ARC-Rapporten 2008-39
ARC-Projectcode 2008/012

Opdrachtgever
Ontwerpbureau Roza
Bevoegd gezag
Gemeente Wageningen
Beheer en plaats van documentatie
Archaeological Research & Consultancy

CIS-code
27240

Tekst
W.J.F. Thijs & A.J. Wullink
Afbeeldingen
W.J.F. Thijs
Redactie
N. van Malssen

Status
definitieve versie

Autorisatie — A. Ufkes

Uitgegeven door
ARC bv
Postbus 66
4190 CB Geldermalsen

ISSN 1574-6887

Geldermalsen, 3 augustus 2010

Een recente lijst van de ARC-Rapporten is te vinden op www.arcbv.nl

1 Inleiding

1.1 Aanleiding tot het onderzoek

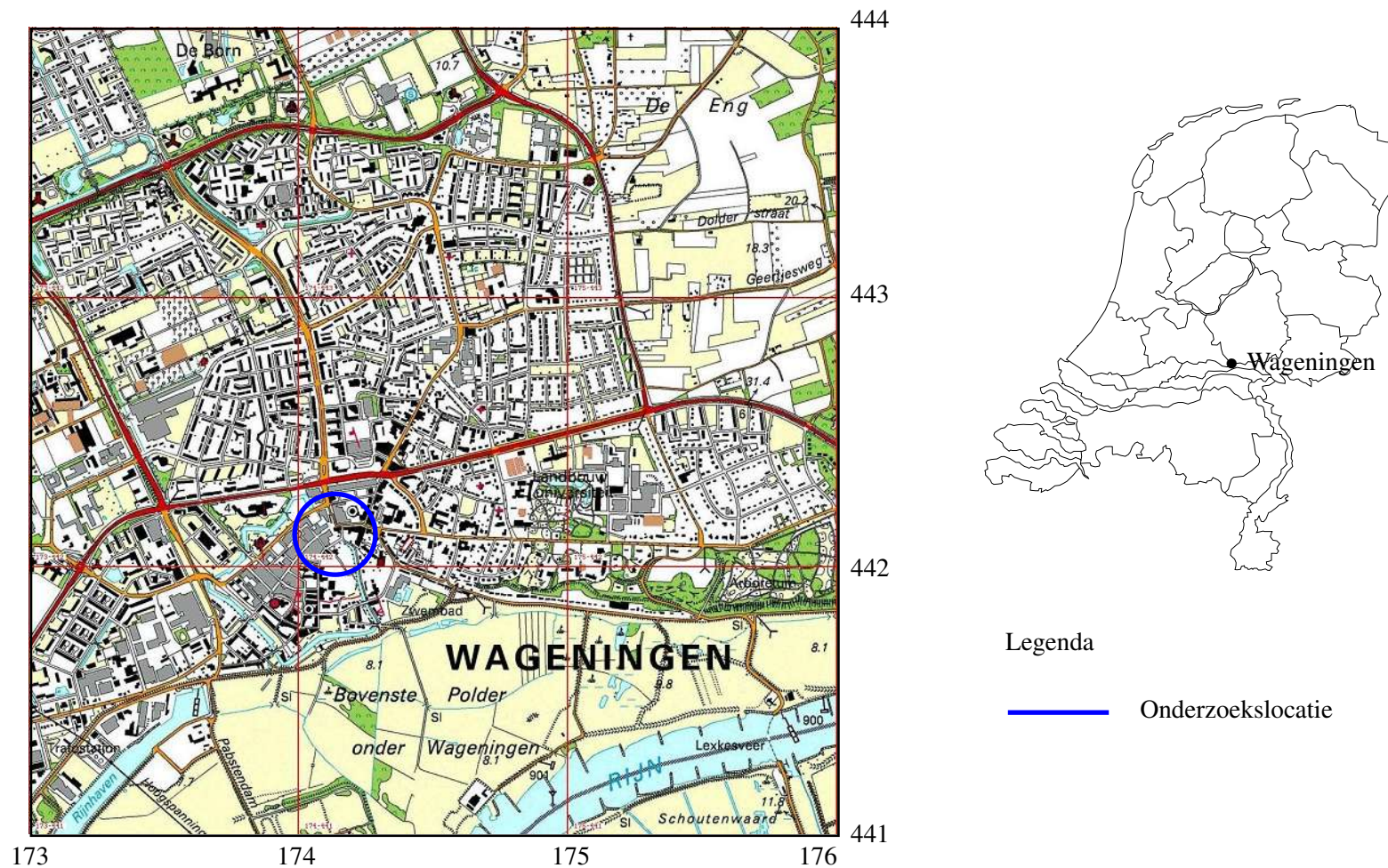
Ontwerpbureau Roza heeft aan Archaeological Research & Consultancy (ARC bv) opdracht verleend voor het uitvoeren van een archeologisch bureau-onderzoek en een inventariserend veldonderzoek door middel van boringen op het terrein aan de Molenstraat 1b te Wageningen. Aanleiding tot het onderzoek is de voorgenomen nieuwbouw van een serre bij de bioscoop op de locatie. Bij de bouwwerkzaamheden zullen mogelijk archeologische waarden worden bedreigd. Conform de per 1 september 2007 in werking getreden Wet op de archeologische monumentenzorg dient eerst de archeologische waarde van de locatie in kaart te worden gebracht. Het veldwerk is op 17 maart 2008 uitgevoerd door ir. W.J.F. Thijs. Voorafgaand hieraan is door ir. W.J.F. Thijs een bureau-onderzoek verricht. De projectleiding is in handen van drs. A.J. Wullink. Het bureau-onderzoek en het inventariserend veldonderzoek zijn uitgevoerd conform de eisen van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 3.1.

1.2 Ligging en beschrijving van het onderzoeksgebied

De locatie ligt in het centrum van Wageningen, op de hoek van de Molenstraat en de Heerenstraat. Op de locatie is een bioscoop met een terras aanwezig. Het terras is verhard met grind en ligt circa 30 centimeter hoger dan het straatniveau. Op circa 150 meter van de onderzoekslocatie ligt de huidige gracht van de vestingwerken van Wageningen. De oppervlakte van het te onderzoeken gebied is circa 400 m² en ligt ter plaatse van het terras van de bioscoop. De ligging van de locatie is weergegeven in afbeelding 1.

1.3 Objectgegevens

Provincie	Gelderland
Gemeente	Wageningen
Plaats	Wageningen
Toponiem	Molenstraat
Kaartblad	39F
Coördinaten	N: 174.095/442.087 O: 174.113/442.092 Z: 174.099/442.074 W: 174.117/442.085
Geologie	Formatie van Boxtel of Drenthe
Geomorfologie	Bebouwing
Bodem	Bebouwing

Afbeelding 1. Topografische kaart van de onderzoekslocatie en omgeving, voorzien van RD-coördinaten. Bron: Topografische Dienst Nederland.

1.4 Doel van het onderzoek

Doel van het archeologisch bureau-onderzoek is het aan de hand van bekende gegevens opstellen van een specifiek archeologisch verwachtingsmodel voor de onderzoekslocatie. Om tot dit verwachtingsmodel te komen wordt gekeken naar de huidige situatie, de historische situatie en bekende archeologische en aardwetenschappelijke waarden. Het inventariserend veldonderzoek (IVO) dient ertoe, het voorgestelde verwachtingsmodel te verifiëren dan wel aan te vullen. Het IVO verloopt in drie stappen: verkennend, karterend en waarderend. Het verkennende onderzoek richt zich op de bodemopbouw en mogelijke bodemverstoringen, die de archeologische trefkans kunnen beïnvloeden. Het karterende onderzoek probeert vast te stellen of er archeologische waarden aanwezig zijn en het waarderende onderzoek bepaald de waarde van eventueel aanwezige archeologische resten. Het hier beschreven IVO is uitgevoerd als verkennend booronderzoek.

1.5 Werkwijze

Bureau-onderzoek

Een beschrijving van de huidige situatie en de effecten van de geplande bodemingenrepen op het bodemarchief wordt gegeven aan de hand van topografisch kaartmateriaal, gegevens van milieukundig onderzoek, gegevens en plannen van de opdrachtgever, luchtfoto's en, indien van toepassing, informatie van omwonenden. Voor een beschrijving van de historische situatie wordt gebruik gemaakt van historisch-topografisch kaartmateriaal. Voor gebieden gelegen buiten de centra van oude steden beperkt dit kaartmateriaal zich meestal tot de 19e en 20e eeuw, te beginnen bij de kadastrale kaart van 1832 (www.watwaswaar.nl). Naast dit kaartmateriaal wordt gebruik gemaakt van de website van KennisInfrastructuur Cultuur-Historie (KICH; www.kich.nl), waar onder andere informatie is te vinden over de ontginningsgeschiedenis en verkavelingsveranderingen. Verder is gebruik gemaakt van de cultuurhistorische waardenkaart van de provincie Gelderland. Voor de bekende aardwetenschappelijke waarden wordt gebruik gemaakt van geologische, geomorfologische en bodemkundige kaarten. Voor de archeologische waarden wordt gebruik gemaakt van Archis, de online archeologische database van de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM) en de Archeologische Monumenten Kaart (AMK), alsmede van informatie over eerder gedaan onderzoek en archeologische waarnemingen.

Inventariserend veldonderzoek

Het inventariserend veldonderzoek is uitgevoerd als een verkennend booronderzoek. Dit onderzoek moet inzicht geven in de bodemopbouw en eventuele bodemverstoringen. Met dit doel zijn vier boringen geplaatst. Voor het boren is gebruik gemaakt van een edelmanboor met een diameter van 7 cm. De boorkernen zijn zorgvuldig uitgelegd, waarbij de opeenvolgende bodemlagen precies konden worden beschreven en opgemeten. Het opgeboorde materiaal is doorbrokkeld en doorzocht op het voorkomen van archeologische indicatoren. De boringen zijn beschreven volgens de Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode (ASB).

2 Bureau-onderzoek

2.1 Bekende aardwetenschappelijke waarden

Wageningen ligt in de Gelderse Vallei op de flank van de stuwwal van Ede naar Wageningen. De Gelderse Vallei ligt ingeklemd tussen de stuwwallen van de westelijke Veluwe en de Utrechtse Heuvelrug. Deze landschappelijke elementen zijn door het landijs gevormd tijdens de voorlaatste ijstijd, het Saalien (370.000 – 130.000 jaar geleden). Relatief snel bewegende ijstongen rukten vanaf de ijskap op in zuidelijke richting, waarbij diepe glaciale bekkens werden uitgesleten. Het sediment dat hierbij werd geërodeerd, werd voor de ijstongen uit opgestuwd en vormde zo de stuwwallen. De Gelderse Vallei is een dergelijk glaciaal bekken, de Utrechtse Heuvelrug en de westelijke Veluwe zijn de bijbehorende stuwwallen. De Gelderse Vallei is in het Saalien opgevuld met glaciofluviale (Formatie van Drente, Laagpakket van Schaarsbergen) en glaciolacustriene (Formatie van Drente, Laagpakket van Uitdam) afzettingen. In het daarop volgende interglaciaal, het Eemien (130.000 – 115.000 jaar geleden), werden eerst mariene sedimenten (Eem Formatie) afgezet en vervolgens vond veengroei plaats (Formatie van Woudenberg).

In het laatste glaciaal, het Weichselien (115.000 – 10.000 jaar geleden) werden vervolgens fluvioperiglaciale afzettingen van de Formatie van Boxtel afgezet. Dit zijn sedimenten van locale oorsprong die onder zeer koude omstandigheden door wind, water en hellingprocessen zijn afgezet. Gedurende het Laat-Glaciaal (13.000 – 10.000 jaar geleden) werden de eolische dekzanden afgezet. Deze vormen binnen de Formatie van Boxtel het Laagpakket van Wierden. De dekzanden worden ook op de flanken van de stuwwallen afgezet en worden dan gordeldekzanden genoemd. (Berendsen 2004, De Mulder et al. 2003). Oorspronkelijk vormden de stuwwallen van de Utrechtse Heuvelrug en de westelijke Veluwe een aaneengesloten geheel. Na verlegging van de loop van de Rijn vanuit het IJsseldal naar de Betuwe, tijdens het Laat-Glaciaal, vielen de stuwwallen ten prooi aan erosie. Het stuwwallenfront, gelegen in de huidige Betuwe, werd hierdoor volledig opgeruimd. Hierdoor ontstonden twee steile hellingen aan de zuidzijde van de Utrechtse Heuvelrug (Grebbeberg) en de Westelijke Veluwe (Wageningse Berg).

Door het verdwijnen van het stuwwallenfront kon de Rijn tijdens het Holoceen (vanaf 10.000 jaar geleden) bij hoge waterstanden het zuidelijk deel van de Gelderse Vallei binnendringen, waarbij klei werd afgezet op de aanwezige afzettingen van de Formatie van Boxtel. Ook werd hoogveen (Laagpakket van Griendtsveen, Formatie van Nieuwkoop) gevormd in het zuidelijke deel van de Gelderse Vallei, dat door ontvening echter is verdwenen. Tijdens de Late Middeleeuwen onstonden rondom de dorpen die op de flanken van de stuwwal waren ontstaan zogenoemde esdekken. Dit zijn dikke, humeuze pakketten, die zijn ontstaan als gevolg van plaggenbemesting.

Zoals gezegd ligt Wageningen op de rand van de westelijke Veluwe, op de overgang naar het rivierengebied en de Gelderse Vallei. Dit komt mooi tot uitdrukking in de geomorfologische en bodemkundige kaart (afb. 2 en 3) van het gebied. In het oosten ligt de stuwwal, waar zich podzolbodems hebben ontwikkeld. In het

zuiden en zuidwesten ligt de riviervlakte, waar rivierkleigronden voorkomen. In het noordwesten liggen een veenrestvlakte en ontveende dekzanden, waarin zich veengronden en moerige gronden hebben ontwikkeld. In het noorden komen ten dele verspoelde dekzanden en dekzandruggen voor, waarin podzols en kalkloze zandgronden worden aangetroffen. Lokaal komen hier ook enkeerdgronden voor: dit zijn de door plaggenbemesting ontstane esdekken. Wageningen zelf wordt niet afgedekt door de geomorfologische en bodemkundige kaart. De onderzoekslocatie ligt echter dicht tegen de stuwal en de riviervlakte aan. Waarschijnlijk worden op de locatie dan ook rivierafzettingen op grofzandige stuwalafzettingen aangetroffen, mogelijk gescheiden door een pakket fluvioperiglaciale afzettingen en/of dekzanden. Doordat de locatie in de oude binnenstad ligt, bestaat de kans dat de oorspronkelijke bodemopbouw is verstoord.

2.2 Bekende archeologische waarden

Uit het grote aantal archeologische waarnemingen (afb. 4) in Wageningen en omgeving blijkt dat het gebied tijdens een groot gedeelte van het Holoceen bewoond is geweest. Dit betreft vooral de stuwal en de flanken hiervan. De eerste sporen van bewoning in Wageningen stammen reeds uit het Mesolithicum. Uit deze periode zijn vuurstenen werktuigen gevonden. Ook in het Neolithicum werd de omgeving van Wageningen bewoond: zo zijn er klokbekers uit het Laat-Neolithicum gevonden. Deze bekers werden meegegeven als grafgift. Dergelijke bekers zijn gevonden ten oosten van de Grindweg en op de Wageningse berg. Op het Olympiaplein is een grafveld bekend uit het Laat-Neolithicum, waarbij een zestal lijksilhouetten zijn gevonden. Uit de IJzertijd zijn voornamelijk grafvelden bekend. Uit de Romeinse Tijd zijn slechts enkele vondsten bekend. Vanaf de Vroege Middeleeuwen is de omgeving van Wageningen permanent bewoond geweest, zoals uit de vondsten blijkt.

Oorspronkelijk lag het dorp Wageningen ten oosten van het huidige Wageningen. Dit dorp dateert uit de Vroege Middeleeuwen. De locatie van dit dorp is een beschermd archeologisch moment van zeer hoge waarde (afb. 4, monumentnr. 1171). Het huidige Wageningen is gesticht in de 13e eeuw. Deze oude kern is een monument van archeologische waarde (monumentnr. 12710). Binnen dit monument zijn tal van vondsten uit de Late Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd bekend. De onderzoekslocatie is binnen dit monument gelegen. In bijlage 4 staat ook de archeologische trefkans weergegeven. Afhankelijk van geomorfologie en bodemtype varieert de verwachting van laag tot hoog. Gezien de grote hoeveelheid vondsten in de omgeving is deze trefkans enigszins irrelevant. Voor het centrum van Wageningen kan gesteld worden dat er sprake is van een hoge trefkans op archeologica uit de Late Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd. Een overzicht van de genoemde geologische en archeologische periodes wordt gegeven in bijlage 2.

2.3 Historische situatie

De eerste vermelding van de naam Wageningen komt uit de Vroege Middeleeuwen. In een oorkonde uit 838 komt de naam *Wagenwega* voor. In een oorkondenboek uit 1125 komt Wageningen voor als *actum apud Wachoningon*. In die periode ligt het dorp Wageningen ten oosten van de huidige stad, op de Wageningse Berg. In de 12e eeuw ontstond een nieuwe nederzetting aan de voet van de berg, rondom de Heerenstraat. Rond 1240 werden in Wageningen vestingwerken aangelegd, bestaande uit een aarden wal en een dubbele gracht rondom de stad. Dit werk werd uitgevoerd in opdracht van Graaf Otto II, de graaf van Gelre. Deze zelfde graaf verleende Wageningen in 1263 stadsrechten. De vestingwerken werden in de periode 1624-1625 gemoderniseerd. Een van de eerste stadsplattegronden dateert eveneens uit deze periode (afb. 5). Hierop is te zien dat de stad omringd werd door stadsmuren. Het stratenpatroon in de stad komt in grote lijnen overeen met het stratenpatroon zoals het heden ten dage aanwezig is. Ook de Heerenstraat is in deze periode al aanwezig, echter als Achterstraat. Deze loopt ten oosten van de markt parallel aan de toenmalige Hooge Straat en Cruys Straat (de huidige Hoogstraat). Op het noordelijk deel maakt de Achterstraat ter hoogte van de stadsmuur een haakse bocht naar het westen richting de Bergpoort. Het stuk dat naar het westen loopt, ligt ongeveer op de plek van de huidige Molenstraat (ten zuiden van de huidige onderzoekslocatie). Er zijn bronnen (Zeven 2002) bekend waaruit blijkt dat het tracé van de Achterstraat voor 1650 ten westen langse de onderzoekslocatie liep (afb. 6). De Achterstraat werd in 1875 omgedoopt tot Heerenstraat (www.oudwageningen.nl; Zeven (2002)).

Uit de kadastrale kaart van 1832 blijkt dat tussen de Molenstraat en de gracht huizen zijn gebouwd (afb. 7). Hierop is eveneens te zien dat de huidige onderzoekslocatie bestaat uit meerder kadastrale percelen in sectie I met nummers 426 tot 428. Op de verschillende kadastrale percelen zijn in het verleden verschillende gebouwen en bedrijfjes aanwezig geweest (Zeven 2002).¹ Vanaf 1978 is de bioscoop op de locatie gevestigd. De Heerenstraat liep tot begin jaren zeventig niet verder dan de Molenstraat. Ten noorden van de kruising met de Molenstraat waren toen nog de huizen van Molenstraat 3 tot 5 aanwezig (afb. 8 en 9). Molenstraat 3 en 5 zijn in 1973 gesloopt. Afbeelding 10 toont de situatie na de sloop. Aan de linkerkant van de foto is de zijgevel van Molenstraat 3 te zien. Doordat de doortrekking van de Heerenstraat nogal op zich liet wachten, is deze gevel aangepast. Begin jaren '80 is Molenstraat 3 eveneens gesloopt en heeft het pand van de bioscoop zijn huidige vorm gekregen. Ook is in deze tijd de Heerenstraat doorgetrokken en aangesloten op de Bergstraat, zoals in de huidige situatie.

De onderzoekslocatie ligt vlakbij de oude vestingwerken van Wageningen (afb. 11). Uit een archeologisch onderzoek, in 1999 uitgevoerd door amateurarcheologen uit Wageningen bij de aanleg van een nieuw riool, blijkt dat vlak nabij de locatie nog muurfragmenten aanwezig zijn in de ondergrond. Wanneer de lijn van de muurfragmenten wordt doorgetrokken loopt deze recht onder de huidige onderzoekslo-

¹Onder andere een kuiperij, een schuur, een pakhuis, een ijzerhandel, een rijwielherstelplaats, een spuitlokaal, een autostalling en een touwslagershuisje.

catie door (afb. 12). Deze loop wijkt enigzins af van de kaart in afbeelding 11, waar de vestingmuur direct ten zuiden van de onderzoekslocatie doorloopt.

2.4 Gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel

De onderzoekslocatie ligt in het historische stadscentrum van Wageningen. Het gehele historische centrum van Wageningen is aangemerkt als terrein van archeologisch waarde. Uit het bureauonderzoek blijkt dat mogelijk de historische stadsmuur behorend tot de versterkte vestingwerken uit het midden van de 17e eeuw in de ondergrond aanwezig is. Op de onderzoekslocatie zijn, voor het doortrekken van de Heerenstraat ten zuiden van de locatie, in het verleden een aantal huizen aanwezig geweest. Deze huizen zijn in de jaren '70 en '80 van de vorige eeuw gesloopt. Het is niet bekend of hiermee de bodemopbouw is verstoord. Mogelijk zijn in de ondergrond nog archeologische waarden aanwezig. Gezien de ouderdom zal de archeologische verwachting zich met name toespitsen op archeologische resten uit de Late Middeleeuwen tot Nieuwe Tijd.

3 Inventariserend veldonderzoek

De locaties van de boorpunten worden weergegeven in afbeelding 13. De resultaten van het onderzoek zijn weergegeven in bijlage 1. Op de locatie zijn in totaal vier boringen geplaatst. Boring 2 en 4 zijn allebei gestuit op steen. Beide boringen zijn hierdoor tweemaal circa 0,5 meter verplaatst, waarbij opnieuw op steen werd gestuit. Na drie pogingen zijn beide boringen gestaakt. Boring 4 is iedere keer gestaakt op 0,6 m –mv. Boring 2 is tweemaal gestaakt op 0,6 m –mv en eenmaal op 0,8 m –mv.

Boring 1 heeft een bovengrond van 0,8 meter dikte van zwak siltig zand vermengd met baksteen en puin. Hieronder bestaat de bodemopbouw uit een ophogingspakket bestaande uit sterk zandige klei. Tot 3,0 m –mv komt baksteen als bijmenging voor. Deze klei loopt door tot een diepte van minimaal 4,6 m –mv. Op deze diepte is de boring gestuit op een steen.

Boring 3 bestaat uit een recent ophogingspakket van 1,1 meter dikte, bestaande uit zwak siltig zand vermengd met puin. Hieronder ligt eveneens een ophogingspakket bestaande uit sterk zandige klei vermengd met veel kleine stukjes baksteen en puin. Het ophogingspakket ligt op 3,6 m –mv op een dunne laag (10 centimeter) sterk zandig humeus materiaal. In dit humeuze laagje zijn eveneens kleine stukjes baksteen aangetroffen. Dit laagje ligt op zwak siltig grijs zand. De boring is op 4,0 m –mv gestuit op een steen. Het kleiige pakket met veen aan de basis duidt mogelijk op de vulling van een watergang. Het is dan ook niet ondenkbaar dat in de boring de voormalige gracht van de vestingwerken is aangetroffen. Deze hypothese wordt gesterkt door de aanwezigheid van baksteen en puin in het gehele pakket.

Over het aanwezig zijn van de stadsmuur in de ondergrond kan geen uitspraak worden gedaan. Wel zijn twee van de vier boringen gestuit op een groter stuk steen, getuige het driemaal staken van de boring op nagenoeg dezelfde diepte op een relatief groot oppervlak. Hiervan ligt boring 4 op circa 3 meter van het veronderstelde tracé van de stadsmuur, zoals deze staat aangegeven op afbeelding 11. Boring 2 is eveneens driemaal gestaakt op nagenoeg dezelfde diepte (0,6 m –mv). Boring 2 is geplaatst op circa 2 meter in het verlengde van het tracé van de stadsmuur, zoals deze is aangetroffen bij het archeologisch onderzoek in de Molenstraat (zie afb. 12). Ook hier bestaat de mogelijkheid dat de boringen zijn gestuit op restanten van de stadsmuur.

4 Samenvatting

De onderzoekslocatie ligt in het historische centrum van Wageningen op de flank van de stuwwal van Wageningen naar Ede. De onderzoekslocatie ligt op de hoek van de Molenstraat en de Heerenstraat. Ter hoogte van de Molenstraat heeft in het verleden de stadsmuur van de vestingwerken van Wageningen gelegen. Net buiten de vestingmuur was een gracht gelegen. Volgens historisch kaartmateriaal zou de stadsmuur net de zuidkant van de onderzoekslocatie schampen. In een archeologisch onderzoek ten oosten van de locatie zijn net iets ten noorden van dit tracé muurrestanten aangetroffen. De stadsmuur zou hierdoor mogelijk recht onder de locatie doorlopen. Op de onderzoekslocatie zijn in het verleden twee huizen aanwezig geweest. Deze huizen zijn in de jaren '70 en '80 van de 20e eeuw gesloopt. Hierdoor is mogelijk verstoring van het bodemarchief opgetreden.

In het verkennend booronderzoek zijn vier boringen geplaatst. Twee van de boringen zijn vrij ondiep tot driemaal toe gestuit op steen. Mogelijk zijn deze boringen gestuit op restanten van de stadsmuur. Dit valt niet op te maken uit het booronderzoek. In boring 3 is mogelijk de gedempte stadsgracht aangetroffen. Dit vermoeden wordt gesterkt door de aanwezigheid van een kleipakket met humeus materiaal aan de basis. In het gehele kleipakket en het veen komt baksteen en puin voor. Boring 1 is op een diepte van 4,6 m –mv eveneens gestuit op steen. Hierboven ligt tot 3,0 m –mv een kleiig ophogingspakket met puin en baksteen. Door de sloop van de huizen is de bodem tot maximaal 1,1 m –mv verstoord.

5 Aanbeveling

Op de locatie zijn in de ondergrond mogelijk resten van de stadsmuur aanwezig. In de meest noordelijke boring is waarschijnlijk de gedempte stadsgracht aangetroffen. Conform de KNA dient een vervolgonderzoek plaats te vinden. Het is aan het bevoegd gezag, de gemeente Wageningen, om te beslissen wat de aard en omvang van het vervolgonderzoek moet zijn.

Literatuur

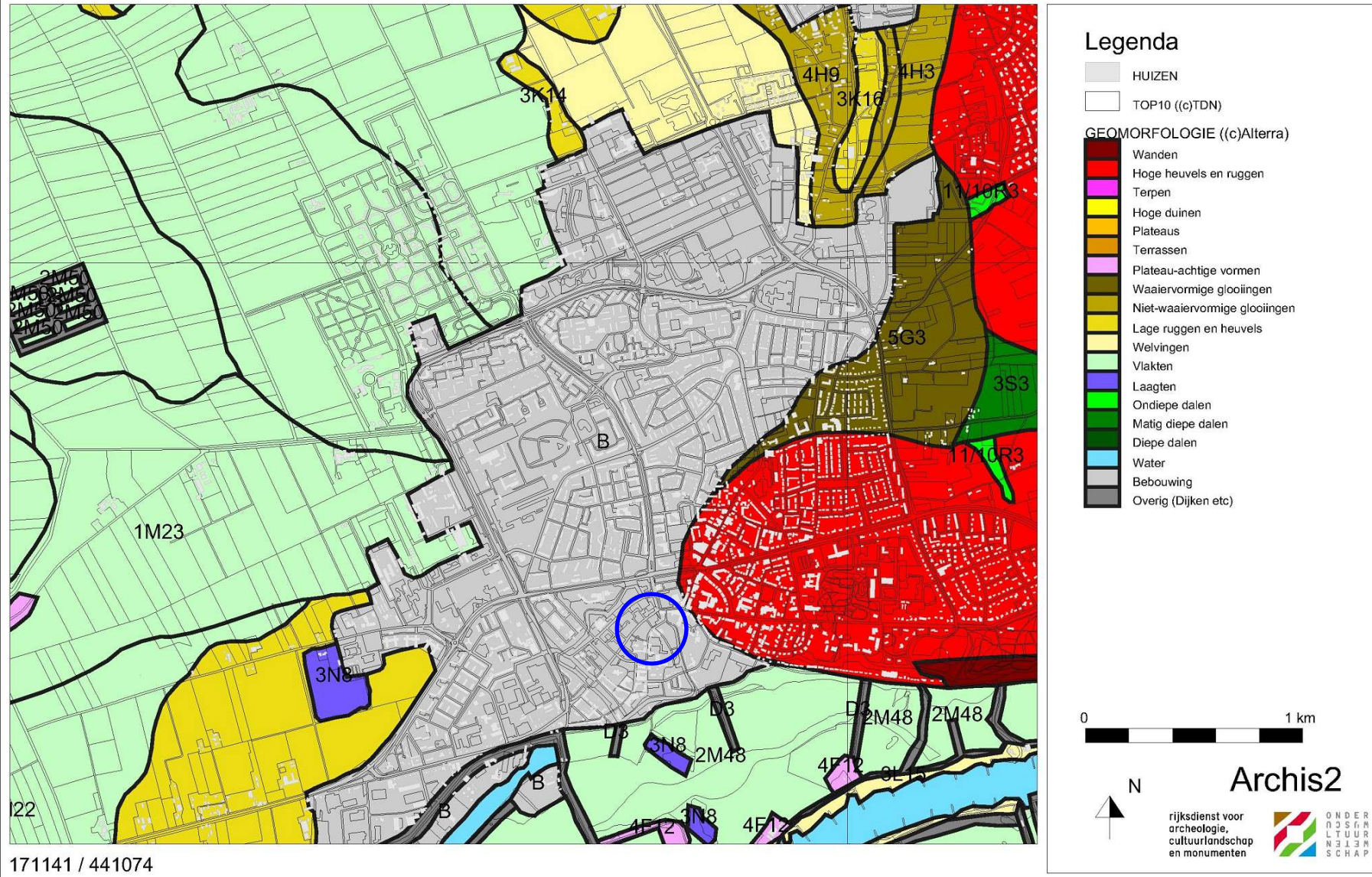
Berendsen, H.J.A., 2004. *De vorming van het land*. Assen (Fysische geografie van Nederland). Vierde, geheel herziene druk.

Brandt, R.W. et al. (red.), 1992. *ARCHIS. Archeologisch Basis Register, versie 1.0*. Amersfoort.

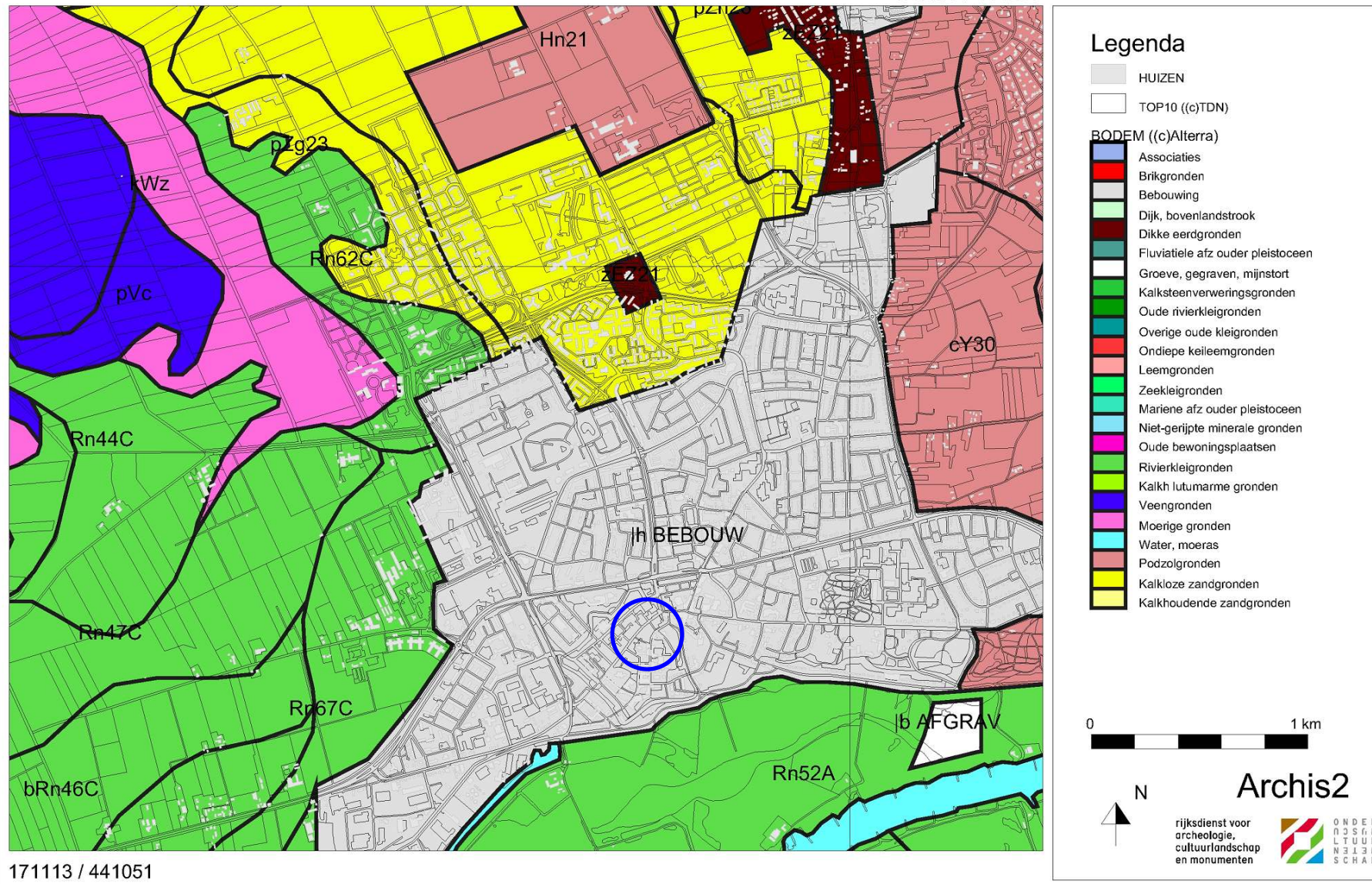
Mulder, E.F.J. de et al., 2003. *De ondergrond van Nederland*. Groningen/Houten.

Zeven, A.C., 2002. *Wie woonden waar in de binnenstad van Wageningen? Het historisch kadaster van 1550 tot 1900*. Wageningen.

175874 / 444940

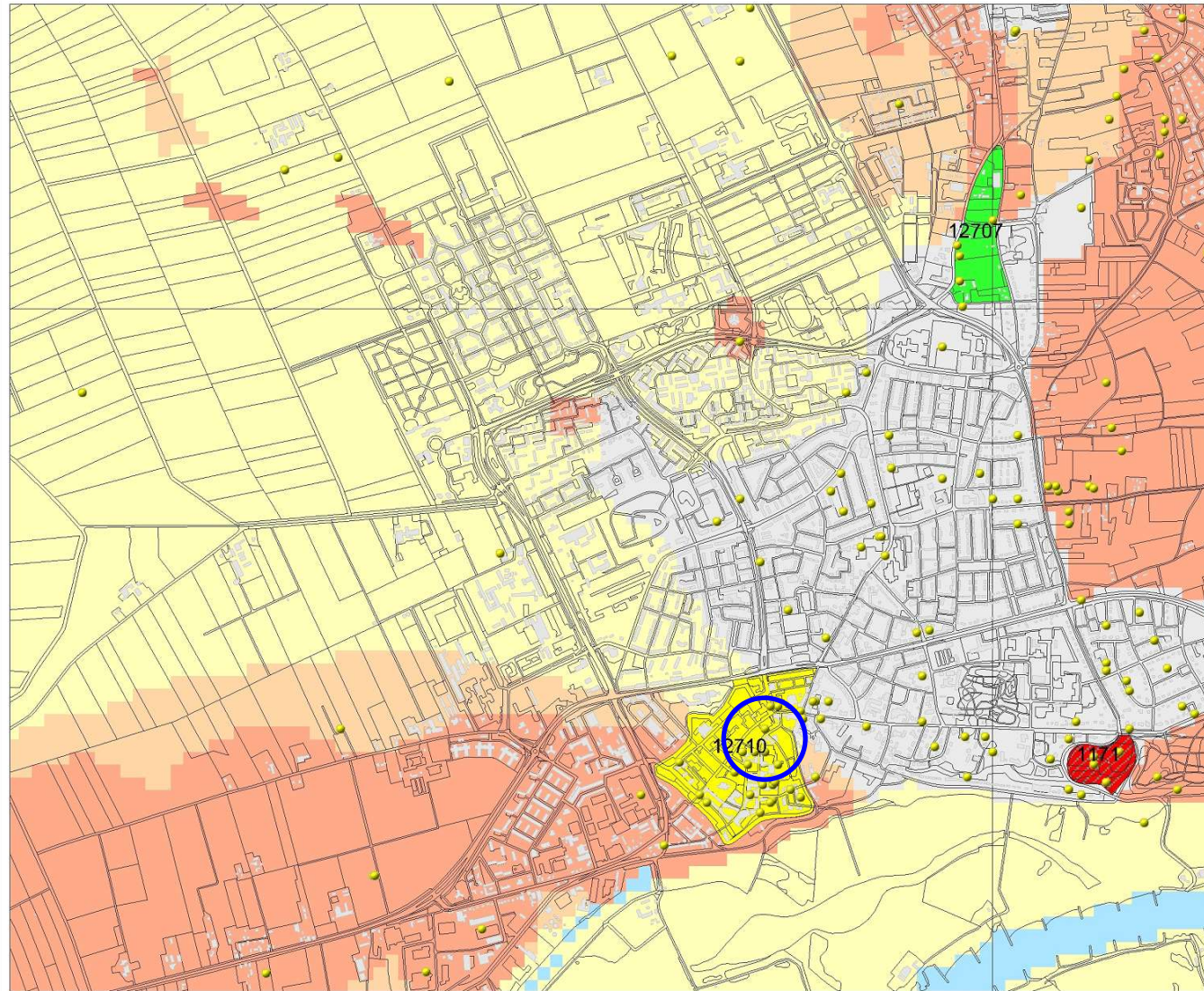
Afbeelding 2. Geomorfologische kaart van de onderzoekslocatie (blauw omlijnd) en omgeving. Bron: Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM)/Archis II.

Afbeelding 3. Bodemkaart van de onderzoekslocatie (blauw omlijnd) en omgeving. Bron: Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM)/Archis II.

01-04-2008

175891 / 444954

Legenda

- WAARNEMINGEN
 - HUIZEN
 - TOP10 ((c)TDN)
- MONUMENTEN**
- archeologische betekenis
 - archeologische waarde
 - hoge archeologische waarde
 - zeer hoge archeologische waarde
 - zeer hoge arch waarde, beschermd
- IKAW**
- zeer lage trefkans
 - lage trefkans
 - middelhoge trefkans
 - hoge trefkans
 - lage trefkans (water)
 - middelhoge trefkans (water)
 - hoge trefkans (water)
 - water
 - niet gekarteerd

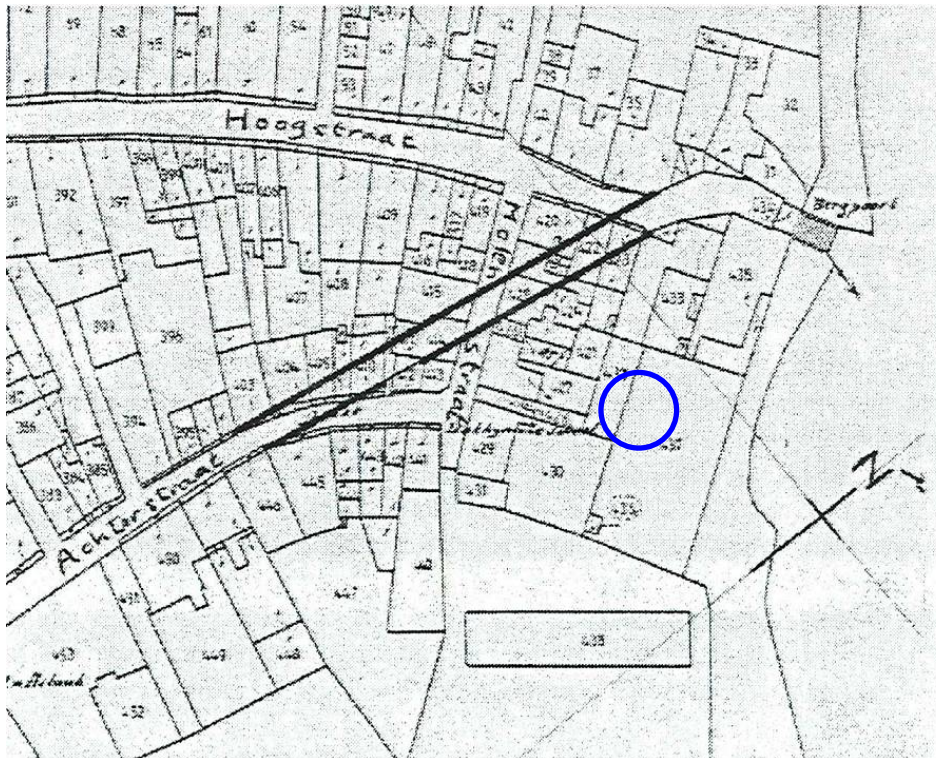
Archis2

rijksdienst voor
archeologie,
cultuurlandschap
en monumenten

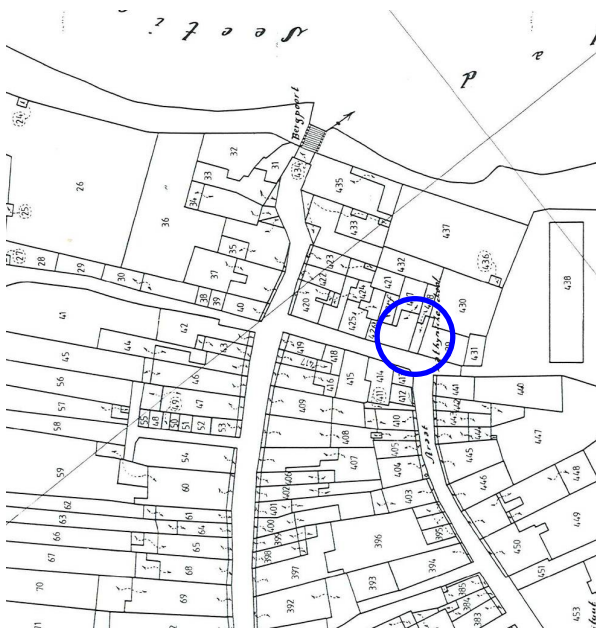

171113 / 441051

Afbeelding 4. Archeologische waarden op de onderzoekslocatie (blauw omljnd) en in de omgeving. Bron: Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM)/Archis II

Afbeelding 6. Het oude trace van de Achterstraat. De oorspronkelijke splitsing bevond zich op het latere Bergpoortgebied. De Molenstraat werd aangelegd om beide straten met elkaar te verbinden. De onderzoekslocatie aangegeven met een blauwe cirkel. Bron: (Zeven 2002)

Afbeelding 7. De onderzoekslocatie (blauwe cirkel) op de kadastrale kaart uit 1832. Bron: www.watwaswaar.nl

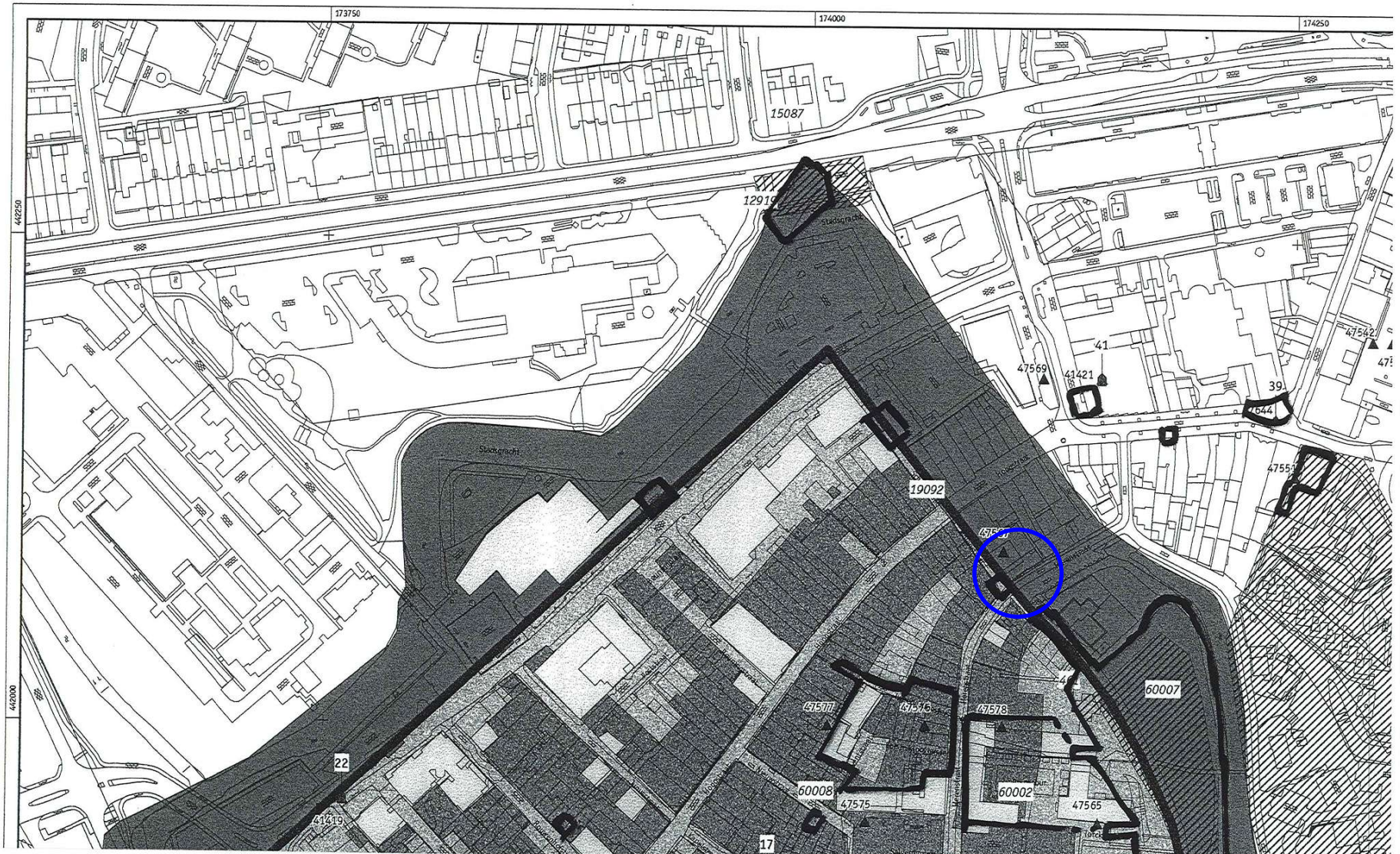
Afbeelding 8. Situatie Molenstraat 5 begin jaren zeventig. Bron: Gemeente archief Wageningen

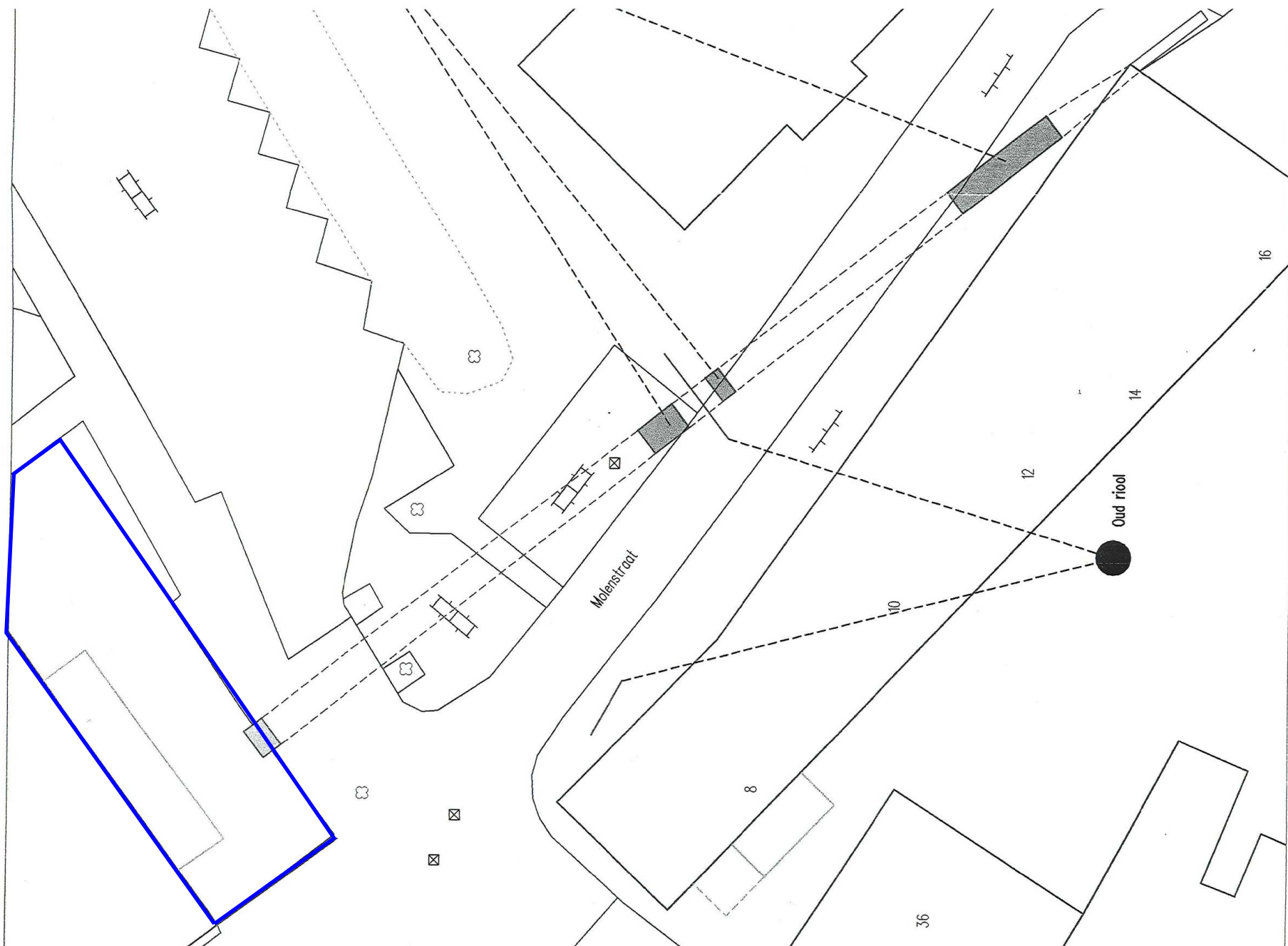
Afbeelding 9. Situatie Molenstraat 7 begin jaren zeventig. Bron: Gemeentearchief Wageningen

Afbeelding 10. Situatie Molenstraat 5 en 7, 5 december 1973. Bron: Gemeentearchief Wageningen

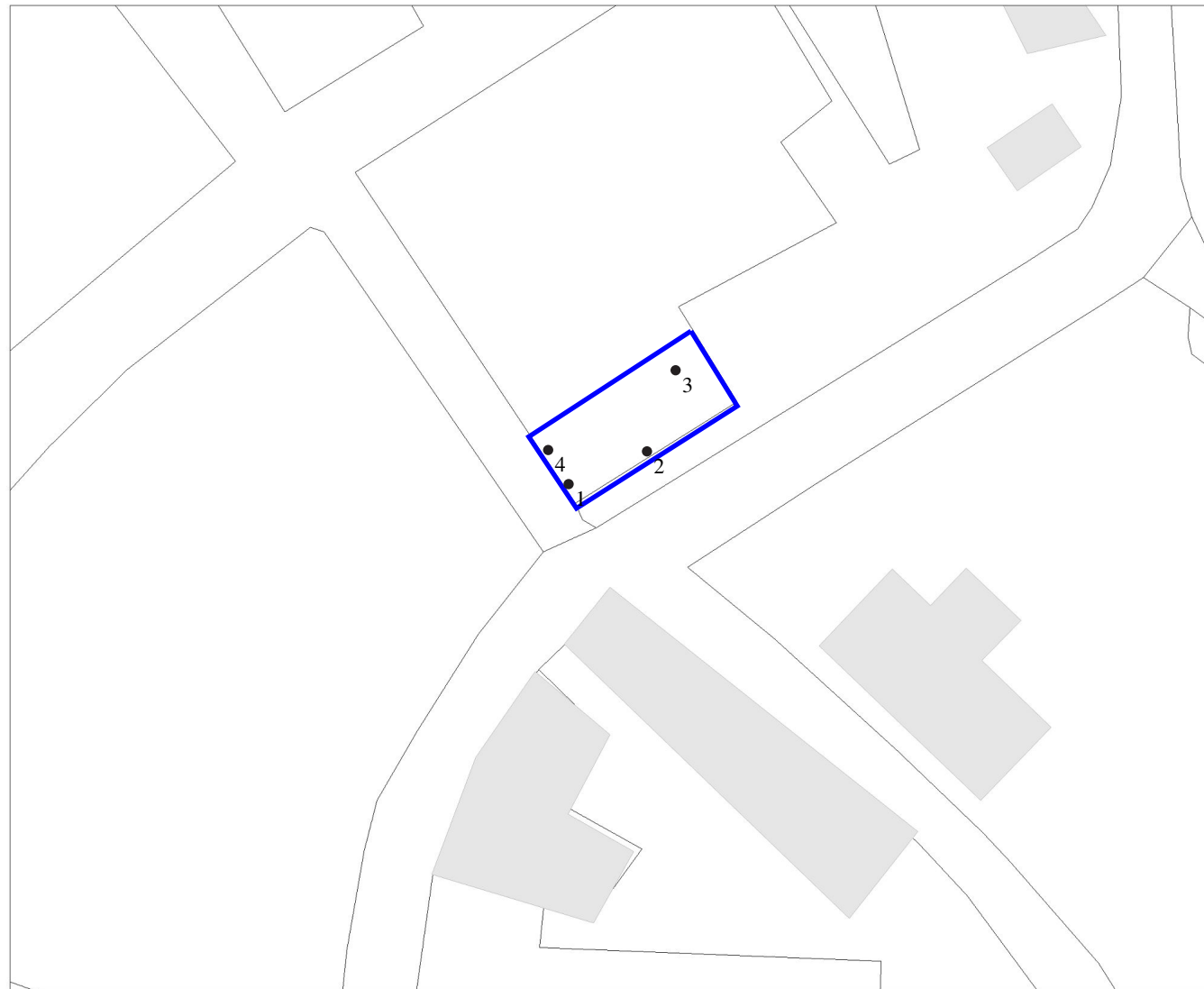
Afbeelding 11. De vestingwerken van Wageningen. De dikke zwarte lijn geeft de vestingmuur weer. De onderzoekslocatie is weergegeven met ene blauwe cirkel. Bron: Gemeente Wageningen

Afbeelding 12. Muurfragmenten (donker grijze vlakken) aangetroffen in een archeologisch onderzoek bij de aanleg van een riool nabij de onderzoekslocatie (blauwe polygoon). Bron: Gemeente Wageningen

27-02-2008

174170 / 442129

Legenda

- HUIZEN
- TOP10 ((e)TDN)
- Boring

Archis2

rijksdienst voor
archeologie,
cultuurlandschap
en monumenten

174038 / 442021

Afbeelding 13. Locatie van de boorpunten op de onderzoekslocatie (blauw omlijnd). Kaart: W.J.F Thijs.

Bijlage 1 Boorstaten

Locatiebepaling	geschat, detailkaart 1:200
Referentievlak	Nieuw Amsterdams Peil
Maaiveldhoogtebepaling	geschat, actueel hoogtebestand
Nauwkeurigheid maaiveldhoogte	200 cm

De volgende afkortingen worden in de boorstaten gebruikt.

grondsoort (onderdeel lithologie)		bijmengsel (onderdeel lithologie)	
K	klei	s1	zwak siltig
PUI	puin	z1	zwak zandig
V	veen	z3	sterk zandig
Z	zand		

boring 1 RD-X: 174.099. RD-Y: 442.077. Maaiveld: 10,00. Boormethode: edelmanboring, guts.

diepte lithologie	kleur	grens	
10 Zs1	grijs	scherp	
80 Zs1	geelgrijs	geleidelijk	Archeologische indicatoren: puin.
300 Kz3	donker grijs	geleidelijk	Archeologische indicatoren: baksteen, spoor.
460 Kz1	donker grijs	gestaakt	Opmerkingen: gestuit op steen.

boring 2 RD-X: 174.108. RD-Y: 442.081. Maaiveld: 10,00. Boormethode: edelmanboring.

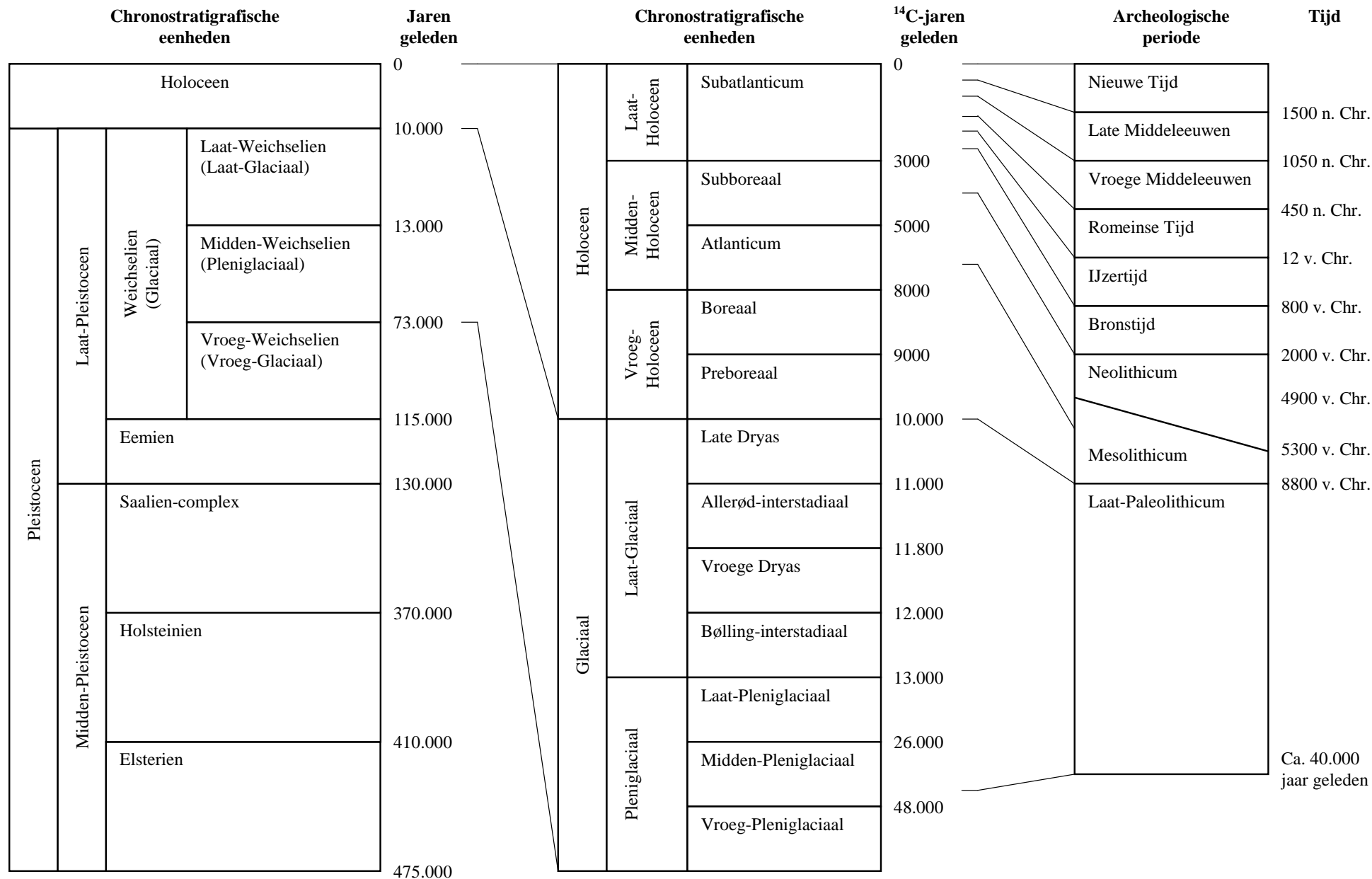
diepte lithologie	kleur	grens	
80 Zs1	geelgrijs	gestaakt	Zandmediaanklasse: matig grof. Archeologische indicatoren: puin. Opmerkingen: Tot 3x toe gestuit op steen, 60,60,80.

boring 3 RD-X: 174.111. RD-Y: 442.090. Maaiveld: 10,00. Boormethode: edelmanboring, guts.

diepte lithologie	kleur	grens	
10 PUIz1	geelgrijs	scherp	Opmerkingen: terrasgrind + fundering.
110 Zs1	licht grijsbruin	geleidelijk	Archeologische indicatoren: baksteen, weinig. Opmerkingen: zwak puinhoudend.
360 Kz3	donker grijs	scherp	Archeologische indicatoren: baksteen, weinig. Opmerkingen: zwak puinhoudend, grachtvulling?.
370 Vz3	donker bruin	scherp	Archeologische indicatoren: baksteen, weinig.
400 Zs1	donker grijs	gestaakt	Opmerkingen: gestuit op steen.

boring 4 RD-X: 174.096. RD-Y: 442.082. Maaiveld: 10,00. Boormethode: edelmanboring.

diepte lithologie	kleur	grens	
60 PUIz3	geelgrijs	gestaakt	Archeologische indicatoren: puin. Opmerkingen: 3x gestuit op 60 cm-mv.

Bijlage 2. Een overzicht van geologische (chronostratigrafische) en archeologische periodes. Door: A.J. Wullink. Gebaseerd op: Brandt et al. 1992; De Mulder et al. 2003; Berendsen 2004.